

Kandidatuppsats i Offentlig förvaltning HT 2015

Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

Maryam Forghani

Judita Narkunaite

Handledare: Iwona Sobis

Examinator: Gary Kokk

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Lärolegitimation- en väg till professionalisering av yrket

Sammanfattning

Lärlarlegitimation är en reform som har lett till förändring i läroplanen samt lärarnas arbetsätt. Syfte med uppsatsen är att beskriva och ge en djupare förståelse för hur förskollärare upplever lärlarlegitimation och hur reformen har bidragit till ökande professionalisering i förskolläraresyrket. För att uppnå ett riktigt resultat valde vi att intervjua sju förskollärare med lärlarlegitimation för att uppmärksamma om de själva upplever att reformen har medfört förändringar.

Vi har tagit hjälp av Skolverkets statistik till att få information om hur stor efterfrågan är på förskollärare som visar sig vara ganska stort. Resultatet visar att alla våra respondenter har en någorlunda positivt uppfattning till lärlarlegitimation men att det krävs mer tid för att legitimationen ska leda till status höjning och inte bara betraktas som ett utskrivet papper.

Nyckelord: lärlarlegitimation, förskollärare, kompetens, profession/professionalisering, lagar, förskola

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till samtliga förskollärare som tagit sig tid att delta i vår undersökning och delat med sig av sin erfarenhet som har hjälpt oss att få bättre förståelse på ämnet och möjliggjort en studie som denna.

Vi vill även tacka vår handledare Iwona Sobis som väglett och bidragit oss med konstruktiv kritik och värdefull feedback.

Förvaltningshögskola, Göteborg

2016-01-07

Innehållsförteckning

Inledning	5
Bakgrund	7
Syfte och problem	9
Tidigare forskning	10
Teori	12
Metod	15
Urval av intervjupersoner	16
Intervjuguide	16
Validitet	17
Principer för analysen	18
Resultat av analys av intervjuer	19
Slutsats och avslutande diskussion	25
Förslag till vidare forskning	29
Metodkritik	29
Referenslista	31
Bilaga 1	34
Bilaga 2	36

Inledning

Skolan har en stor roll i utveckling inom ett samhälle genom att vara ett stöd för familjen i deras ansvar för barnens fostran. Därför är det viktigt att skolan följer samhällets förändringar genom att anpassa sitt arbete på ett professionellt sätt till samhällsutvecklingen. Skolor/förskolor måste hålla balansen mellan utvecklingen inom teknologin och kunskap (Kveli 1994). Under de senaste åren har skolans arbetsform och innehåll förändrats vilket lett till att lärarens kompetens har hamnat i fokus. Kvalitet inom skolor ska garanteras som med andra ord kan förklaras att yrket bör professionaliseras. Läraryrket anses förtjäna en högre status. En av många faktorer som kan höja ett yrkes status är legitimation, som kan leda till att öka antalet sökande till lärarutbildningen. I en artikel från skolvärlden, som är lärarnas riksförbunds tidning, har ungefär 4000 fler sökt till lärarutbildningen år 2014 jämfört med året innan. Siffrorna i rapporten är hämtade från statistik från Universitets- och högskolerådet, UHR. Mest ökade antalet till förstahandssökande är läkarutbildningen, lärare och förskolläraryrket är på andra plats (Skolvärlden).

Idén om lärarlegitimation diskuterades första gången år 1992 i Lärarnas riksförbund kongress och sedan dess har förbundet kämpat för att införa idén, men riksdagen började inte agera förrän år 2011 i samband med ett antal debatter i media som handlade just om kompetensbrist hos lärare. Den andra mars 2011 röstar riksdagen om lärarlegitimation och med 282 "ja" röster vinner förslaget mot 23 "nej" (Riksdagsprotokoll 2010/11:65).

Samma år infördes kravet på legitimation för lärare och förskollärare i skollagen. Efter införandet fick Skolverket uppdrag att organisera och uppfylla regeringens mål gällande lärare- och förskollärares legitimering som infördes i olika steg. De skedde med hjälp av förordningen från Utbildningsdepartementet som innehåller regler och krav till behörighet för undervisning i olika ämnen och årskurs (Skolverket 2013).

Vi har valt att studera förskolor i två kommuner i Västra Götalands. Förskolan betraktas som grunden för ett "livslångt lärande" och den är en del av den generella välfärden som erbjuds för alla. Förskollärare har ett viktigt uppdrag att utforma en pedagogisk verksamhet för barnen och medverka till att lägga grunden för barnens utveckling och lärande (Regeringskansliet 2010, s. 21).

En ambition med lärarlegitimationsreformen är att den ska stärka lärarnas status och kompetensen i skolan men reformen lägger inte allt ansvar i professionens egna händer. När

lärarna ansöker om legitimation hos Skolverket krävs det att myndigheten och skolor fattar beslut om exempelvis introduktionsåret. Även handlingstiderna för att få sin legitimation har blivit långa. Idag är väntetiden mellan sex och nio månader och det är naturligtvis för lång tid. (Läraryrket 2015). För lärarnas del kan legitimation betraktas som ett effektivt verktyg för att nå den samhälleliga statusen och den professionella titeln. Men å andra sidan innebär legitimationen mer kontroll och utvärdering vilket leder till att lärarna blir alltmer beroende av staten.

Det har gått mer än fyra år efter införandet av lärarlegitimation, men det saknas ny forskning om lärarnas uppfattning kring legitimationen och om reformen har lett till ökad professionalisering. Det har gjorts ett antal forskningar om ämnet för ett par år sedan som har varit svårt att kunna framlägga några resultat ur lärarnas perspektiv, eftersom reformen var så pass ny och därmed var det inte så många lärare som hade fått möjlighet att ansöka om den.

Begreppen *professionalisering* och *status* kommer att ha stor betydelse i uppsatsen och kan tolkas väldigt brett beroende på vad begreppen kopplas till, som gör det svårt att finna en allmängiltig definition till begreppet. Vi vill därför redan här ge en kortfattad uppfattning av begreppens innebörd som berör vårt ämne. I *Teori* delen kommer en djupare förklaring till begreppet genom att vi går in på vad olika forskare menar med professionalisering.

När ett arbete utförs på ett proffsigt sätt och håller sig till en nivå som är acceptabelt av alla inom yrket brukar man säga att arbetet har utförts på ett professionellt sätt. När det kommer till status menar man ofta att ett jobb har en hög position i samhället, denna höga position kan kopplas till både pengar och förtroende från omgivningen. I denna uppsats förstås båda begreppen som ovan.

Bakgrund

Kravet på legitimation för lärare beslutades av Riksdagen och infördes därefter i skollagen 2011. Det finns två typer av legitimation: *Lärlarlegitimation och Förskollärlarlegitimation*. Målen med införandet av reformen är i första hand att *kvalitetssäkra och utveckla verksamheten* och bidra till *professionalism genom tydligare krav*, men också att *öka yrkets status* dels för att fler ska vilja bli lärare och dels för att *öka måluppfyllelsen för eleverna* (Skolverket 2013).

Skollagen

Kravet enligt skollagen är att den lärare och förskollärlare som ansöker om legitimation har genomgått godkänd lärlarutbildning och därefter ansöker om en introduktionsperiod vilken kan förläggas över längre tidsperiod än ett läsår. Syftet med introduktionsperioden för läraren och förskollärlaren är att vidareutveckla sina kommunikativa förmågor samt visa hur kunskaper och färdigheter som uppnåtts under utbildning kan omsättas i det dagliga arbetet i skolan (Skolverket 2013, s. 8). Huvudregeln säger att endast legitimerade lärare och förskollärlare får anställas utan tidsbegränsning och självständigt sätta betyg.

Det finns undantag från kravet på lärlarlegitimation för vissa lärlargrupper såsom lärare i modersmål, lärare i gymnasieskolan/gymnasiesärskolan som undervisar i yrkesämnen, lärare i Komvux/särlvux som undervisar i yrkesämnen och lärare som undervisar på engelska i ett ämne (inte språk) som innehar utländsk lärlarutbildning. Studie- och yrkesväglare och fritidspedagoger är två grupper som inte omfattas alls av lärlarlegitimationen (Lärlarnas riksförbund 2013).

Behov av förskollärlare

Statistik som Skolverket lyfter fram visar att år 2014 hade 53 procent av personalen i förskolan en pedagogisk högskoleutbildning och 38 procent hade en förskollärlarlegitimation för förskolan. Enligt prognosen antas att alla med pedagogisk högskoleutbildning blir behöriga, det vill säga ska få en förskollärlarlegitimation (Skolverket 2015, s. 72).

Redovisningen av uppdrag om prognos över behovet av olika lärlarkategorier (Skolverket 2015, s. 2) visar att störst rekryteringsbehov väntas bli inom förskolan. Där beräknas rekryteringsbehovet av förskollärlare uppgå till cirka 20 000 heltidstjänster under den första femårsperioden. Under den efterföljande femårsperioden ökar rekryteringsbehovet till 22 000

heltidstjänster. En del av den ökade efterfrågan på förskollärare beror på pensionsavgångar. Andra faktorer som kan påverka utfallet av rekryteringsbehovet i den här prognosen är befolkningsutvecklingen och kvarvaron, det vill säga hur många som stannar kvar i yrket. Skulle fler stanna blir rekryteringsbehovet betydligt lägre (Skolverket 2015).

År 2009 var antalet inkomstarbetande med förskolläraryrket i Västra Götaland cirka 10 000, av dessa arbetar ungefär tre fjärdedelar som förskollärare, fritidspedagoger eller som verksamhetschefer inom förskole sektorn. Majoriteten är kvinnor, män är endast 5 % (rapport 2011:4, Tillväxt och utveckling s. 12). Anledningen till varför just år 2009 valdes är att denna bilagerapport beskriver utvecklingen av tillgång och efterfrågan på 50 olika utbildningsgrupper med siktet på år 2020 och att de historiska uppgifterna fram till år 2009 inte kan jämföras med prognosens förväntade brist eller balans. Vårt fokus ligger dock på förskollärares utveckling och därför kommer inte resterande utbildningsgrupper att uppmärksammas.

Det är stor efterfrågan på förskollärare i Västra Götaland, och väntas öka fram till år 2016 för att därefter jämnas ut. Störst anledning till efterfrågan är den förväntade ökningen av antalet barn, men även av ökade krav på lämplig utbildning. Tillgången på utbildade förskollärare väntas öka i ungefär samma takt. Det bedöms råda balans mellan tillgång och efterfrågan i Västra Götaland fram till år 2020. Det finns dock vissa regionala variationer. Förändringar i utbildningssystemet har också påverkat balansen. Krav på lärarlegitimation infördes för samtliga lärare och förskollärare, och den nya utbildningen med särskild förskolläraryrketsexamen påbörjades under år 2011 (rapport 2011:4 Tillväxt och utveckling s. 12).

Syfte och problem

Syftet med uppsatsen är att beskriva och ge djupare förståelse för hur förskollärare upplever lärarlegitimation och hur reformen har bidragit till ökande professionalisering i förskolläraryrket.

Att studera *professionalisering* kan ge möjlighet att förklara hur lärare ser på sin professionalitet och om man kan påstå att lärarlegitimation ökar förskollärarens professionalitet.

Vi har valt att undvika att inkludera förskollärare utan lärarlegitimation i den empiriska studien eftersom vi inser att det är viktigt att ha en urvalsgrupp som ska bestämmas med forskningsfrågan och syftet med uppsatsen för att åstadkomma ett relevant resultat. Fokus ligger på att beskriva lärarnas upplevelse efter reformen och lärare utan legitimation hade därför inte kunnat bidra med användbar information till uppsatsen. Studien kommer bygga på semistrukturerade intervjuer med sju förskollärare i Västra Götaland.

Frågeställningar:

- *Hur upplever legitimerade förskollärare lärarlegitimationen?*
- *Hur har reformen bidragit till ökande professionalisering i förskolläraryrket?*

Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras tidigare forskning som har gjorts inom professionalisering och lärarlegitimation. Det ska hjälpa läsaren att lättare förstå var fokus kommer att ligga i undersökningen samt att belysa redan befintliga problem inom området.

Det finns en mängd relevant litteratur om professionalisering och professionalism. En av dessa forskare som är Paula Berntsson skriver i sin artikel *Förskolans läroplan och förskollärarkyrkets professionalisering* att pedagogisk kompetens och det pedagogiska uppdraget är den viktigaste resursen för förskollärarkyrkets professionalisering. Dessutom kännetecknas profession av den aktuella yrkesgruppens kunskapsbas, vilken bör vara vetenskapligt grundad. Ytterligare ska man ha monopol på sin kunskap, som bör vara efterfrågad. Författaren hävdar att förskollärares kompetens består av teoretiska, praktiskt grundade och personlighetsrelaterade kunskaper som kan vara färdighetskunskaper och förtrogenhetskunskaper. En förtrogenhetskunskap utvecklas genom erfarenhet och ökar förmågan att känna igen likartade situationer som hjälper läraren att samarbeta med föräldrar och samtidigt lättare se olika barns behov (Berntsson 1999).

En forskare som problematiserar effekterna med professionaliseringen är Magnus Frostenson som skriver att med legitimering skapas det tydliga gränser mot obehöriga och nyutexaminerade, vilket leder till stärkning av läraryrkets exklusivitet genom att stänga den professionella platsen i förhållande till utanförstående aktörer (Frostenson 2014, s. 47). Traditionellt sett har professionell identitet skapats genom sådana avgränsningar och med professionella kunskaper och utbildning. Reformen tar också hänsyn till de professionella aktörernas kunskap och utrymme som leder till kontrollmöjlighet.

Ett av reformens mål är professionalisering av läraryrket men Frostenson påstår att i praktiken sker motsatsen. Eftersom det fortfarande finns många lärare i skolor utan legitimation är det rektorn som ska sätta betyg om det inte finns någon annan lärare med samma kompetens inom området. Vad som händer här är att en central professionell handling utförs av en oprofessionell aktör. Trots att en rektor kan betraktas som en profession och besitter akademiska och pedagogiska kunskaper har personen inte rätt kompetens att sätta betyg (Frostenson 2014). Reformens centralpunkt ligger i behörighet och kompetens som kan stå i motsättning till en sådan organisering. Enligt forskaren omfattar legitimeringsreformen bara

delar av professionsidén och därmed täcks inte andra professionella ideal och kompetenser som kommer till uttryck i praxis in av reformen (Frostenson 2014).

Det är nödvändigt att studera andra uppfattningar av begreppet för att åstadkomma en tydligare tolkning, därför har vi dessutom tittat på andra teorier inom professionalisering som presenteras i en kort beskrivning.

Det är viktigt att skapa en klarhet mellan *professionalisering* och *professionalism*. Englund (2004) skiljer mellan professionalism och professionalisering i sin artikel *Önskas professionella lärare? Nja, helst didaktisk kompetens* trots att det finns samband mellan dessa begrepp. Den vanligaste användningen av begreppet profession är att åtskilja proffs och amatör.

Enligt honom beskriver professionaliseringen den historiska och sociala strävan efter status och position i samhället hos en yrkesgrupp som betraktas som ett sociologiskt begrepp och den säger ingenting om yrkets interna kvalitet. Men professionalismen inriktar sig på yrkesgruppens interna kvalitet, det vill säga vilken kompetens och vilka egenskaper som krävs för att yrket ska betraktas som framgångsrikt som bör bedömas i sista hand av externa myndigheter/personer. Begreppet används för yrkets symboliska styrka. Han menar att båda begreppen är beroende av varandra och på vägen till yrket möts de (Englund 1992).

Englund uppmärksammar att trots dessa skillnader förstärker begreppen varandra, samt att den interna kvalitén professionalism är i samspel med professionaliseringen. Vidare problematiserar forskaren professionssträvan i det meningen att när man diskuterar professionalisering bör frågor som berör lärarnas pedagogiska kompetens diskuteras. I dagens samhälle är det viktigt att en lärare är eller snarare bör vara didaktiskt kompetent och kunna argumentera för sitt val gällande arbetssätt och undervisningsinnehåll ifall det ifrågasätts (Englund 1992).

Vad han lyfter fram med sin teori är en annan synvinkel på professionalisering där individens eller yrkesgruppens strävan efter position och status är i centrum, som nämndes tidigare. Englund (1992) menar att professionaliseringens syfte är att främja utövarnas självintressen i fråga om lön, status och makt. Han konstaterar att det inte finns enbart en definition av begreppet profession utan det har en mångtydig innebörd. Begreppet är snarast ett verktyg för att skapa legitimitet i olika sammanhang. Utifrån tidigare forskning som lagt fokus på problematiseringen av effekterna med professionaliseringen av yrket, och med hjälp av våra

teorier kommer denna studie skapa en fördjupad bild av förskollärares uppfattning efter införandet av reformen.

Teori

I följande kapitel det redogörs de teorier som vi anser är relevanta för att besvara studiens forskningsfrågor. Genom en givande beskrivning av varje teori ska läsaren få en bild av dessa teorier. Teorierna ska hjälpa oss att tolka resultatet och tydliga kopplingar kommer att ges senare i uppsatsen.

För att kunna utföra studien och finna bäst lämpade teorier har vi forskat och därefter beskrivit de teorier som vi anser behandlar ämnets område.

Bland relevant forskning inom profession anser vi som att Eliot Freidsons teori om tre institutionella logiker som han presenterar i sin bok *The third logic* (2001) är värdefull för vårt ämnesval. E. Freidson beskriver professions begrepp med tre logiker: *fri marknadslogik*, *byråkratisk logik* och *professionell logik*. Han kallar dessa tre idealtyper logiker eftersom en yrkesgrupp aldrig består av endast en renodlad logik utan står i relation till varandra (Freidson, 2001).

Arbete som sker enligt en *marknadslogik* styrs av den enskilda köparen och säljaren. I ett sådant system kan vem som helst erbjuda sina tjänster mot betalning eller kalla sig läkare eller advokat. Det är köparen själv som bedömer kvalitén i tjänsten som erbjuds. I fall då missnöje råder gällande resultat, kan köparen söka någon form av rättelse eller kompensation.

Enligt den *byråkratiska* logiken styrs arbetet av byråkratiska principer, via regler och hierarkisk ansvarsfördelning. Till skillnad från marknadslogiken finns ett anställningsförhållande och utföraren sluter kontrakt med en arbetsgivare i stället för köparen, där organisationen garanterar en viss kvalitet gentemot kunden och arbetsresultatet bedöms av chefen. Via byråkratin har experterna möjlighet att specialisera sig inom olika arbetsområden och samarbeta med varandra.

Den tredje logiken som kallas *professionalism* kräver specialistkunskap. Det finns verksamheter som styrs och kontrolleras av specialisterna själva. För att utföra arbete krävs

någon form av legitimation som ges efter en avklarad utbildning. Fördelen med den logiken är att köparen och samhället får en tydlig kvalitetsgaranti (Freidson, 2001).

Marknadslogiken	Byråkratiska logiken	Professionella logiken
Styrs av klassisk teori om den fria marknaden. Utbud och efterfrågan bestämmer förutsättningar för yrkesutövandet.	Kännetecknas av regler och standarder i en hierarkisk organisation. Yrkesutövande kontrolleras genom olika regelverk och formella arbetsbeskrivningar.	Bygger på att yrkesutövaren har en högre kunskap och därför har kontroll över och styrning av det egna arbetet. Den yrkesverksamma har monopol på arbetsmarknaden.

Tabell 1 - tre logiker av E. Freidson (2001).

De olika logikerna kombineras ofta i professionella organisationer, exempelvis ställs allt högre krav på lärare att de ska vara professionella men också lojala mot arbetsgivaren och kundorienterade som kan orsaka konflikter. Det är viktigt för de som arbetar inom professionella organisationer att kunna förstå de olika logikerna och få förståelse för vad som kan hända när man väger de olika logikerna mot varandra.

Thomas Brantes (2009) beskrivning av professionernas tillväxt hade en avgörande roll i samhället och ett gemensamt drag för professionerna är att de bygger sin auktoritet på vetenskaplig kunskap. Han påpekar att professionernas vetenskapliga kunskaper gör att dessa grupper ofta når relativt hög status i samhället. T. Brante klassificerar professionerna i två grupper, de *klassiska* som läkare, ingenjör, ekonom, vetenskapare och till *semiprofession* som sjuksköterska, socialarbetare och lärare (Brante 2009, s. 16). Semiprofessionerna växte under efterkrigstiden tillsammans med utvecklingen av välfärdssystemet och har en del av de klassiska professionernas egenskaper men inte i lika hög utsträckning. Några utmärkande drag som enligt Brante karakteriserar *semiprofessionerna* är (Brante 2009, s 30):

- Semiprofessionerna är i större utsträckning organiserade som traditionella fackförbund.
- Semiprofessionerna har lägre autonomi i förhållande till både politik och andra professioner.
- Utbildningen för semiprofessionerna är inte lika specialiserad.
- Semiprofessionerna är fler till antalet och de expanderar starkt.

Lennart Svensson (2002) skiljer så kallade professionella yrken från icke professionella i sin bok *Professionella villkor och värderingar*. Han förklarar professioner som en process av tre olika utbredningar. Den första handlar om kontrollen av ett kunskapsområde som kan vara bestämd, avgränsad och samlad inom samma yrkesgrupper. Den andra handlar om att positionerna i arbetslivet kan vara kontrollerade och avgränsade i förhållande till andra yrkesgrupper, och det tredje påståendet att kunskapsutvecklingen är knuten till yrkesutövningens berörda. Dessa tre aspekter ska vara till hjälp för att kategorisera yrken till 3 yrkesgrupper: *professionella, halvprofessionella och icke professionella*.

Svensson (2002) påpekar att professioner har en utmärkande roll i förhållande till andra yrkesgrupper. Med politisk legitimitet och en viss kunskap är professionen kollegialt organiserad för att lösa en viss uppgift i samhället. Samtidigt kan legitimation betraktas som en extern kontrollapparat som begränsar lärarnas autonomi. Av den orsaken har lärarlegitimation både professionaliserande och deprofessionaliserande inslag (Svensson 2002).

Professions begrepp kan betraktas som ett samspel mellan professionerna, staten och klienterna (medborgarna). Det handlar om att professionerna bör bevisa sin kompetens för att lyckas med sina krav/sin begäran hos staten och hos potentiella medborgare, det gäller även att staten satsar på utbildnings- och forskningsresurser (Svensson 2002).

Metod

I följande kapitel sammanförs metod som tillämpas till materialsamlingen för att åstadkomma bästa resultatet. Det redogörs hur vi har gått tillväga för att samla materialen samt hur urvalsprocessen har skett. Därefter fortsätter vi med genomförandet av intervjuer, vår intervjuguide och dess giltighet.

För att kunna besvara forskningsfrågan och säkerställa resultatet är det viktigt att välja den metod och det material som vi anser vara mest lämpliga och relevanta för forskningen.

I vår studie använder vi oss av den kvalitativa forskningsmetoden vilken relateras till egenskaper eller intention i mänskliga upplevelser och erfarenheter. Metoden utgår från att det finns ett visst innehåll i egenskaper som inte kan mätas eller beskrivas på samma sätt som ”hårddata” (B. Starrin & P. Svensson 1994, s. 56). Kvalitativ intervju används för att belysa generella fenomen och respondenternas upplevelse av fenomenen står i fokus enligt Kvale (1997). Vårt intresse är att förstå och därefter redovisa resultaten i teman som efter tolkning analyseras. Här ser vi att det är en fördel att vara två för att man kan ifrågasätta och diskutera varandras åsikter och tolkning av samma fenomen. Tanken är att intervjuer ska belysa förskolläraarnas syn på lärarlegitimation, och dess verkan på professionalisering av yrket.

Det empiriska material som ligger till grund för denna studie samlas in genom sju intervjuer som är vår huvudsakliga informationskälla. För att förstärka våra svar och ge en så tydlig bild som möjligt tittar vi på statistiska rapporter och redovisningar av regeringsuppdrag. Till en början använde vi oss av söktjänsten GUNDA på Göteborgs universitets hemsida och via sökmotorn Google. För att få en vidare uppfattning i det givna syftet söker vi i referenslistor på andra uppsatser och rapporter kring frågan för att finna relevant information.

Resultatet presenteras utifrån analys av intervjuer med teman som tycks vara viktiga i intervjuerna. Detta empiriska resultat ska sedan tolkas och diskuteras med hjälp av kategorier som kommer från teorier för att ordna empiriska data och skapa ett underlag för att senare kunna besvara forskningsfrågan.

Urval av intervjupersoner

Vi har genomfört semistrukturerade intervjuer med sju förskollärare från kommunala förskolor i Västra Götaland. En större kommun Göteborg, med större antal invånare och en mindre kommun med mindre antal invånare nämligen Vänersborg, för att få synvinklar från både större och mindre kommuner. Men syftet med uppsatsen är inte att jämföra dessa två kommuner. Intervjuerna med förskollärarna genomförs i syfte att få en djupare förståelse för hur de upplever lärarlegitimationens reform därför ligger inte vårt fokus på val av förskola. Utgångspunkten är att alla dessa respondenter är behöriga, det innebär att de ska ha förskollärarlegitimation. Varje intervju genomfördes enskilt, då vi anser att just lärarlegitimation kan vara ett känsligt ämne för många. Intervjuer spelades in, för att vi skulle kunna få med alla svaren och för att underlätta tolkningsprocessen. Under intervjuerna får respondenterna berätta om sina arbetsdagar, ansvarsområde och professionalisering i sitt yrke. Respondenterna får samma frågor som gör att resultaten av intervjuerna blir jämförbara.

Till att börja med skickade vi ett par mail (se bilaga 2) till förskolor i närområden till våra bostäder där vi skrev vilka vi är och vårt syfte med undersökningen. Det gav oss inget svar och därför valde vi att besöka dessa förskolor och fråga lärare/rektorer direkt. Intresset var stort hos lärarna men tyvärr kunde inte alla finna tid just under den perioden att besvara våra frågor och en grupp uppfyllde inte kravet som var att dessa skulle vara legitimerade. Vi intervjuade de som hade möjlighet. Antalet lärare var inte tillräckligt för att kunna ge oss betryggande information men till slut fick vi tag på ett antal förskollärare genom kontakter. Dessa bodde inte i Göteborgs kommun och bestämde att svara frågor via mail. Innan genomförandet av intervjuerna förklarades och garanterades deras anonymitet om så önskades och att de när som helst kunde avbryta sin medverkan samt att insamlingen av data från intervjuer var endast till forskningssyfte.

Intervjuguide

Inför intervjuerna görs en intervjuguide (se bilaga 1) och för att underlätta processen i kommande kapitel (analys) och säkerställa resultatet delar vi även upp vår intervjuguide i tre teman – *marknadslogik*, *professionella logik* och *byråkratiska logik* som kan härledas från Freidsons teori om *tre logiker*. Intervjuerna inleds med allmänna frågor om deras bakgrund, utbildning och tidigare yrkeserfarenhet till syfte att ge läsaren en kort beskrivning på respondenternas utbildningsnivå innan reformen. Vi anser att även lärarlegitimation kräver en egen kategori. Denna uppdelning hjälper oss att relatera svaren till Thomas Brantes

beskrivning av *profession* och *semiprofession* som kopplas till respondenternas svar tydligare i analyskapitlet, och kategorin av den professionella logiken kan även sammanföras med Lennart Svenssons teori som skiljer *professionella* yrken från *icke professionella*.

Frågorna konstrueras som öppna frågor för att respondenterna ska kunna besvara dem utifrån sina egna uppfattningar och känna sig motiverade att berätta om sina erfarenheter. I följande avsnitt som behandlar resultat av intervjuer tar vi med ett urval av citat som möjliggör en bedömning av den tolkningen som vi gör.

Validitet

Begreppet validitet i litteraturen brukar definieras som frånvaro av systematiska fel eller att det finns god överensstämmelse mellan de teoretiska begreppen och de operationella indikatorerna (Esaiasson et al. 2012, s. 57). Av den anledningen är det viktigt att beskriva tydligt och precisera vårt centrala begrepp *professionalisering*. Vi väljer forskning och teorier som tolkar och beskriver det teoretiska begreppet *professionalisering* utifrån olika perspektiv.

För att resultatvaliditeten ska vara genomförbar ställer vi våra intervjufrågor till personer som vi anser vara relaterade till vår studie. Anledningen till att vi enbart intervjuar legitimerade förskollärare är att dessa personer har upplevt båda belägenheter, det vill säga att vara förskollärare utan lärarlegitimation och skaffat legitimationen efter kravet. De intervjuer som görs vid möte spelas in och dessa ljudinspelningar stärker resultatets validitet eftersom vi kan återge exakta citat. De intervjuer som görs via mail ger oss möjlighet att gå tillbaka till och även här återge exakta citat. Vi kan också bekräfta validiteten för studien genom att använda citat antingen insprängda i texten med kursiv stil eller som fristående stycke. Citat redogör och meddelar direkt vad lärarna säger och men också hjälper de att bli hörda.

Syftet är att utifrån dessa intervjuer ge en liten inblick i hur de legitimerade lärarna upplever reformen och om de märker skillnader/nackdelar eller fördelar med införandet av reformen.

Tillförlitlighet

I kvalitativ forskning betyder reliabilitet tillförlitlighet (Ekengren, Hinnfors 2014, s. 75). Att använda en intervjuguide ökar reliabiliteten i en kvalitativ forskning och genom att kategorisera vår intervjuguide ökar vi reliabiliteten i uppsatsen som dessutom kommer att hjälpa oss finna samband med de teorier vi använder oss av. Tillförlitligheten försöker vi höja

genom att undvika ledande frågor under intervjuer, vilken i praktiken innebär att vi ställer öppna frågor som respondenter kan besvara utifrån sina egna uppfattningar och verkliga upplevelser.

Principer för analysen

Genom att dela frågorna i olika kategorier i intervjuguiden försöker vi analysera förskollärarnas upplevelser efter införandet av lärarlegitimation. Efter transkribering av intervjuerna tolkas respondenternas svar och analyseras utifrån de teorier vi har valt för att studera förskollärares professionalisering. De delar som inte anses relevanta för studien plockas bort för att vi lättare ska kunna lägga vår fokus på respondenternas uppfattning och upplevelser kring ämnet.

Analysen av intervjuer kommer också kategoriseras i sex delar som är *respondenter*, *valet att skaffa sig legitimation*, *reformens krav på legitimation*, *yrkets status*, *professionalisering* och *reglering*. Dessa kategorier kommer att uppvisa respondenternas uppfattning kring frågor som exempelvis varför de valde att skaffa sig legitimering och hur lärarlegitimation bidrar till deras professionalisering.

Resultat av analys av intervjuer

I följande kapitel presenteras den empiriska undersökningens utförande och resultat från intervjuerna som skapar ett bevis baserat på fakta om hur våra respondenter resonerar. För att resultatet lättare ska tolkas är det uppdelat i sex delar som betecknas med underrubriker. Kapitlet börjar med en kort presentation av respondenterna. Detta resultat blir ett underlag till nästa kapitel, "Diskussion".

Respondenterna

Anställningstiden på de sju respondenterna varierar mellan 2 och 28 år och de är från olika förskolor i Västra Götalandsregionen. Alla har förskollärareslegitimation och är medlemmar i lärarförbundet. Vi valde att intervjua förskollärare från olika förskolor för att kunna få mer kunskap och olika synsätt angående respondenternas uppfattning kring lärarlegitimation. Våra respondenter är anonyma i vår studie och av den anledningen kommer dessa benämnas som *hen* och betecknas som respondent 1, 2, 3 osv.

Valet att skaffa sig legitimation

Under intervjuerna med förskollärarna har det framkommit en förklaring till varför de valde att skaffa legitimation. Alla våra respondenter hade redan utbildat sig till förskollärare innan reformen, några innan de började jobba inom förskolan och några efter ett antal års erfarenhet som barnskötare. Två av sju respondenter lyfter fram att skaffandet av lärarlegitimation inte har förändrat deras ställning i förskolan utan har öppnat nya förutsättningar att ändra anställningsform och på så sätt förhandla om sina löner: *"För att på så sätt ha en större chans att byta anställning från förskola till skola. Men också om jag skulle vilja arbeta i en annan kommun."* (respondent 6, 4 december, 2015). En annan respondent påstår att det är ett krav att ha legitimation om man vill jobba inom yrket:

"Det var något som alla gjorde, skulle göra! Lade ingen vikt vid att jag skulle få en annan befattning eller ansvar efter. Som förskollärare känns det som ett dokument som inte har större betydelse än det intyg jag har från min förskolläraryt utbildning."
(respondent 5, 2 december 2015.)

Även om legitimation har blivit ett krav vid anställning som förskollärare upplever samtliga respondenter att efterfrågan på lärare är stor och att det inte är svårt för utbildade förskollärare att få jobb utan legitimation.

”Det är stor brist på förskollärare så jag upplever att det under flera år varit en god marknad för förskollärare med examensbevis på avslutad utbildning. Dock har jag inte märkt att det lagts stor vikt vid legitimationen. Har man en avslutad utbildning ligger den till grund för att man får sin legitimation i sinom tid.” (respondent 5, 4 december 2015.)

Utifrån dessa förklaringar anser vi att alla respondenterna lägger stor vikt vid legitimation. Deras val att skaffa legitimation säkerställer position på arbetsplatsen, eftersom reformen garanterar en fastanställning och möjlighet att förhandla om sin lön med arbetsgivare.

Det faktum att det finns en stor brist på förskollärare i samhället uppfyller en faktor inom *marknadslogiken* som styrs av utbud och efterfrågan. Dessa två faktorer påverkar förutsättningarna för yrkesutövande (Freidson, 2001). I detta fall har förskollärare bra förutsättningar att hitta jobb även om hen saknar lärarlegitimation.

Reformens krav på legitimation

Majoriteten av förskollärare är positivt inställda till reformen och syftet med införandet men tycker samtidigt att det krävs mer tid för att märka större förändringar. De ser reformen som en positiv förändring och menar att den skall bidra till att skapa en bättre kvalitet i skolor, men återigen nämns brist på förskollärare och den stora efterfrågan som ett hinder: *”Tanken är god. För att skapa god kvalitet i skola och förskola är detta ett jättebra förslag, men bristen på lärare gör detta omöjligt.”* (respondent 6, 2 december 2015).

Samtliga respondenter anser att reformen inte bidrar till någon större förändring i deras arbetssätt men garanterar att man har rätt utbildning vilket är viktigt när det handlar om barn och deras uppfostran. I praktiken märks det också att många strävar efter legitimation dels på grund av att de inte har något val, det är en lag, och dels för att det underlättar anställningsvillkor. Reformen uppmärksammar samtidigt att det är brist på lärare och därför läggs det inte stor vikt på innehavet av lärarlegitimation. En av respondenterna uttalar sig tydligt kring detta: *”Det ska leda till att höja statusen i yrket sägs det, men eftersom bristen på lärare är så stor tar man ändå in outbildade”* (respondent 6, 2 december 2015).

En av respondenterna påpekar att man inte enbart skall lägga vikt vid utbildning och legitimation utan det är även viktigt med erfarenhet, för att det inte bara är utbildning som ger kunskap. Att uppleva själva miljön ger en annan sorts kunskap och förberedelse som inte står i några böcker, därför ska vikten läggas lika mycket vid både utbildning och erfarenhet:

”Erfarenhet har betydelse men utbildning spelar också en stor roll. Att vara lärare kräver både kunskap och erfarenhet.” (respondent 2, 2 december 2015).

Ytterligare två av respondenterna förklarar att reformen inte har ändrat deras dagliga sysselsättning eller att de inte har märkt några förändringar. En har förhoppningar om högre status: *”Har inte märkt positiva eller negativa förändringar. Men det kan vara positivt när man söker nya jobb, legitimation bidrar till lön och status.”* (respondent 4, 2 december 2015). För den andra har reformen lett till fast anställning och förhandling om lönen: *”I den dagliga verksamheten har jag inte märkt någon skillnad varken negativ eller positiv. Endast med chef i så fall, när jag skrev på fast anställning och fick möjlighet att förhandla om min lön.”* (respondent 3, 2 december 2015).

En av respondenterna berättar utifrån sin egen erfarenhet att reformen bidragit till positiva förändringar i hans fall. Lärarlegitimationen berör inte barnskötare i dagens läge. Förskollärare och barnskötare har olika uppgifter i en förskola. När respondent 2 hade börjat jobba i en förskola efter hans examen kunde han inte riktigt använda sin kunskap på grund av att de flesta barnskötare och förskollärare i den förskolan hade 20-30 års erfarenhet och större makt. De var inte villiga att ändra vissa rutiner som inte längre passade in med tanke på barnens utveckling i dagens samhälle. Han hade svårt att kommunicera med dessa personer som inte ville jobba enligt nya idéer som han hade föreslagit. Just av den orsaken upplevdes lärarlegitimation behjälplig: *”Man kan säga att legitimation har bidragit till att jämställa kunskapsnivån på arbetsplatsen. Jag har inte upplevt några negativa förändringar”* (respondent 2, 2 december 2015).

Två respondenter förklarar att den reviderade läroplanen tydligt beskriver förskollärares ansvarsområde men respondenter upplever att det är komplicerat i praktiken att jobba enligt den planen, därför delar de uppgifterna med barnskötare.

Svensson (2002) anser att legitimation kan vara som en extern kontrollapparat som begränsar lärarnas autonomi och utifrån lärarnas uttalande bedöms att personer som inte har skaffat sig den legitimationen inte har chans att få fast anställning trots att de har relevant utbildning vilken styrker Svenssons teori.

Yrkets status

Samtliga sju förskollärare tycker att det är viktigt att lärares status höjs för att: 1) inbjuda fler till att bli lärare. 2) höja deras lön. Majoriteten av respondenterna anser att reformen berikar deras arbetssätt men att det inte räcker. De har inte heller märkt statushöjning: *”Jag har inte märkt av någon skillnad sen just lärarlegitimationen kommit. Jag skulle däremot önska att statusen på vårt yrke skulle höjas vilket också skulle visa sig genom högre lön och bättre arbetsvillkor”* (respondent 5, 2 december 2015).

En av respondenterna anser att reformen inte uppnått sitt syfte vilket är att höja lärarnas status. Det kan bero på att det fortfarande är brist på lärare. Enligt hen erbjuds alla barnskötare på hans förskola att komplettera sin utbildning men de finner inte tid att utföra det för att det är brist på personal och därför behövs de på plats. Hen menar att legitimation sätter värde på kunskaper.

En annan respondent poängterar också att reformen i hans fall är att förtydliga vilken nivå hen arbetar på:

”Förut har man gjort skillnad på förskollärare och lärare. Utifrån mitt examensbevis och sen legitimation så presenterar jag mig som lärare men förtydligar det samtidigt med förskollärare legitimation (för att visa vilken åldersgrupp jag är lärare för). Jag ser värdet av att våra roller är lika viktiga oavsett om vi arbetar i förskola eller skola.” (respondent 3, 2 december 2015).

Trots att våra respondenter inte har märkt en höjning av lärarnas status är de väldigt positiva till reformen och tror att det krävs betydligt mer tid för att alla lärare på olika nivåer införskaffar legitimation. Det kan i sin tur leda till förbättring av utbildningskvalitén och sedan locka fler att välja lärarutbildning vilken skulle lösa det största problemet, nämligen brist på lärare.

Samtliga respondenter hävdar i likhet med T. Brantes förklaring att professionernas tillväxt har en avgörande roll och byggs på vetenskaplig kunskap som ger gruppen en högre status i samhället (Brante 2009). Lärarlegitimations reform har som mål att bland annat expandera läraryrket och få fler att bli lärare genom att höja lärarnas status, fast målet inte har lyckats under den korta tiden som reformen har funnits.

Professionalisering

Respondenterna uttrycker om professionalisering och förklarar vad det innebär för dem att vara professionella i sitt yrke som förskollärare.

Tre av sju respondenter tycker att professionalisering är ett förhållningssätt gentemot andra. På förskolan ägnar man mycket tid åt social fostran hos både barn och föräldrar. Förskollärare samarbetar med föräldrar om barnens sociala kompetens, vägleder föräldrar i deras fostran av barnen. En annan respondent menar att professionalitet kan handla om att leda sina kollegor mot ett arbetssätt som gynnar barnen och på så sätt inspirera varandra. De yttrar sig om att genomföra de vardagliga uppgifterna inte handlar om att sköta rutiner utan det finns alltid en tanke bakom varje handling de som lärare gör för att en ogenomtänkt handling kan påverka barnen negativt.

”Jag kan läsa flera hundra böcker, kan ha många högskolepoäng men om jag inte vet hur jag ska förhålla mig gentemot föräldrar eller mot ett barn som inte lyssnar på mig, är det meningslöst” (respondent 2, 2 december 2015).

Vidare förklarar samtliga respondenter att professionalisering utgår från deras förståelse om förskollärares uppdrag som regleras och styrs av läroplanen. Det innebär att man arbetar utifrån styrdokument, förhåller sig till läroplanen, dokumenterar och följer upp sitt arbete: *”Att man är väl medveten om vad som står i styrdokumentet och att man tar tillvara på detta på bästa sätt i sin vardag med barnen”* (respondent 6, 4 december 2015). En annan respondent lägger till: *”Att fortlöpande utvärdera att jag som pedagog har en verksamhet och miljö som utvecklar barnen utifrån de styrdokument som råder på förskolan”* (respondent 5, 4 december 2015).

Två av respondenterna belyser att värdegrunder är betydelsefullt när man pratar om professionalisering i förskollärare yrket. Lärare på förskolan lägger grunden för hur barnen ska utvecklas och påverkar deras syn på världen och samhället. Samarbete med föräldrar om barnens sociala kompetens och vägledning till föräldrar är uppgifter som förskollärare möter i sitt dagliga arbete. Därför är det viktigt och betydelsefullt för förskollärares professionalisering att visa respekt mot varandra och ha lika värde oavsett bakgrund: *”Professionalitet för mig är att jobba enligt värdegrunder, att behandla alla barn på samma sätt”* (respondent 2, 4 december 2015).

På frågan om hur det är att vara professionell i sitt yrke beskriver samtliga respondenter att det är ett väldigt komplext uppdrag vilket består av att uppträda professionellt mot andra och samtidigt utveckla barnen utifrån styrdokument. Deras uppfattning om professionalisering kan tolkas utifrån Englunds påstående att i dagens samhälle är det viktigt att en lärare är didaktiskt kompetent och ska kunna argumentera för sitt val gällande arbetsätt och innehåll i undervisningen (Englund 1992, s. 31).

Reglering

Respondenterna upplever inte att läraryrket har blivit mer kontrollerad av staten efter lärarlegitimations införande. En av respondenterna har blivit mer uppmärksam på att all dokumentation ska göras men upplever inte att det är på grund av legitimationens införande. En annan respondent yttrar sig om att läraryrket alltid har varit styrt av staten, exempelvis storlek på barngrupperna i förskolan eller att staten allt mer kontrollerar arbetsuppgifter som lärarna måste utföra.

En respondent påpekar att frågorna om att höja läraryrket status har äntligen börjat diskuteras på statlig nivå och ett steg i rätt riktning har varit lärarlegitimationsreformen. Genom införandet av lärarlegitimation har man fått upp ögonen för läraryrket och därmed sett att det finns många utbildade lärare i Sverige.

En annan respondent tycker att kontrollen av staten är positiv och önskar ännu mer kontroll: *”Att kontrollera hur många pedagoger och barn som finns inom skolan, och sedan hur många skolor jobbar enligt läroplanen och om de följer den läroplanen.”* (respondent 2, 2 december 2015).

Utifrån respondenternas uttalande om kontroll och styrning av lärarnas arbete verkar det som att statens styrning inte har förändrats efter lärarlegitimation. Däremot betyder det inte att de har större kontroll och inflytande över sitt arbete på grund av att de är legitimerade. Det är lagen som styr deras uppgifter och på det sättet stämmer det inte överens med den professionella logiken som säger att högre kunskap hos yrkesutövare leder till kontroll och styrning av det egna arbetet (Freidson, 2001).

Slutsats och avslutande diskussion

Uppsatsen går ut på att ge djupare förståelse för hur förskollärare upplever lärarlegitimation och hur reformen har bidragit till ökande professionalisering i förskolläraresyrket. Vi kommer att besvara forskningsfrågan och diskutera studiens resultat i det här kapitlet med hjälp av våra intervjuer som relateras till uppsatsens teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning samt egna metodologiska prestationer som kunde påverka resultatet. Uppsatsen avslutas med förslag på ny forskning inom området.

Hur upplever legitimerade förskollärare lärarlegitimationen?

Resultaten tyder på att lärarlegitimation uppfattas som en positiv metod för att höja förskollärares yrkesstatus och professionalisering. Problematiken som vår undersökning lyfter fram är att det krävs betydligt mer tid att uppmärksamma större förändringar. Denna studie ger ytterligare bevis på att det finns stor brist på förskollärare i Sverige vilket bör uppmärksammas. Det belyser vi även med statistik i arbetets Bakgrund.

I förhållande till tidigare forskning kan vi dessutom konstatera att vår studie går i samma riktning och förstärker resultat från tidigare forskning som har gjorts. Både vår studie och tidigare forskning belyser att vetenskaplig kunskap är väldigt viktig för professionernas tillväxt. Det ger gruppen en högre status och staten garanterar genom lärarlegitimation att lärarnas kunskap är vetenskaplig.

Hur har reformen bidragit till ökande professionalisering i förskollärare yrket?

Lärarlegitimationens största bidrag kommer att vara att alla lärare som betraktas som obehöriga inte kommer att finnas inom en snar framtid, vilket förstärker kvalitén inom skolor. Det kan bedömas som en garanti att man har rätt kunskap om det man undervisar i vilket leder till att yrket ses mer som ett professionellt yrke. Just detta kanske inte syns tydligt på förskolor eftersom det inte finns många ämnen att undervisa i, men inom gymnasiet är det viktigt att ha lärare som besitter rätt kunskap om det ämnet hen är lärare för.

Reformen ska hjälpa lärarna att förhandla om sina löner och ge möjlighet till vidare anställning. Det kan ses som en motivation för fler lärare att jobba kvar som lärare men också få fler att bli lärare.

Vi anser att relativt låga antalet intervjuer i vår studie kan ha påverkat resultatet. Om vi hade intervjuat fler respondenter från olika delar i landet hade kanske vårt resultat sett annorlunda ut. En skillnad hade varit att det möjligtvis hade förekommit mer missnöje kring reformen, fler synpunkter och upplevelser hade uppmärksammats och vi hade kunnat bidra med en mer generell bild av förskollärarnas upplevelse kring lärarlegitimation. Detta hade kunnat kompletteras med ytterligare respondenter men på grund av begränsad tid uteslöts detta.

Det kan inledningsvis sägas att det inte tycks förekomma några större skillnader i hur förskollärarna upplever sin nuvarande arbetssituation efter lärarlegitimationsreformen. Vi upplever att samtliga respondenter är medvetna om vad som ingår i deras yrkesroll som förskollärare. Utöver detta vet de sitt ansvarsområde som tydligt beskrivs i den reviderade läroplanen (Lpöf 98/10). Resultatet av intervjuerna visar att alla förskollärare har en positiv inställning till lärarlegitimation. Det är positivt för förskolor och barn då förskollärarnas uppfattning om lärarlegitimation påvisar att de är med i utvecklingen och tror på reformens positiva resultat som förhoppningsvis kommer inom en snar framtid. Vidare upplever respondenterna att det behövs mer tid efter reformens implementering för att kunna märka av större förändringar inom skolans verksamhet. Dessutom upptäcker vi att det största hindret till synliga förändringar är brist på förskollärare. Detta förstärker att det verkligen finns behov av olika lärarkategorier vilka visar att rekryteringsbehovet inom förskollärare är stort och väntas öka de närmaste åren. Antalet förskollärare är otillräcklig för att täcka det behov som finns i våra förskolor. På grund av detta kan de mest företrädda yrkesgrupperna i förskolan, barnskötare och förskollärare, vara tvungna att utföra samma arbetsuppgifter trots de skillnader som finns i deras kompetens.

Det kan dessutom vara svårt att analysera professionalisering i förskollärare yrket i sin helhet eftersom respondenter uttrycker sig på olika sätt. Vår studie visar att professionalisering i förskollärare yrket är väldigt komplext och består av två huvudsakliga komponenter. Den ena är *yrkeskompetens* som innehåller rätt utbildning, yrkeserfarenhet och legitimation. Dessa faktorer bidrar till den pedagogiska verksamheten och hjälper till att lägga grunden för barnets utveckling och lärande. Men det går inte att avgöra vilken faktor som är viktigare än den andra, för att utifrån respondenternas svar får man bättre förståelse att både utbildning och erfarenhet har stor betydelse. Professionalitet kan kopplas ihop med kompetens inom läraryrket.

Läroutbildning möjliggör att yrket blir mer professionellt och lärarna att bli kompetenta, men det är inte tillräckligt utan det är även avgörande att ha passande personlighet som är den andra huvudsakliga komponenten. Yrkesutövarens *personliga egenskaper* ska hjälpa dem att kunna utföra sitt arbete på bästa sätt i samarbete med barnen, föräldrar och kollegor. Resultatet visar att lärarlegitimation har bidragit till ökad professionalisering i förskolläraryrket genom att främja utövarnas självintressen i fråga om lön och status vilket stämmer väl överens med Englands (1992) förklaring om professionalisering.

Thomas Brante (2009) påstår att professionernas tillväxt har en avgörande roll och byggs på vetenskaplig kunskap som ger gruppen en hög status i samhället. Staten vill genom lärarlegitimation garantera att lärarnas kunskap är vetenskaplig och det inte är enbart genom erfarenhet.

Lärarna tillhör semiprofession enligt Brante (2009) som nämnde i sin artikel några utmärkande drag som karakteriserar semiprofessionerna. Enligt honom är semiprofessionerna i större utsträckning organiserade som traditionella fackförbund. Alla våra respondenter är medlemmar i lärarförbundet vilket styrker hans teori. Semiprofessionerna är inte helt fristående/självstyrande i förhållande till politik och andra professioner. Lärarna måste följa vissa lagar och regler som kommer från staten och lärarlegitimation är en av dessa regler.

Nästa drag är att semiprofessionerna inte har lika specialiserad utbildning som den andra gruppen vilken inte stämmer. Det finns läroutbildning så som läroutbildning och juridik och alla är på en akademisk nivå. Legitimationen styrker lärarnas kunskap och säkerställer att de besitter rätt kunskap vilken kommer uppmärksammas mer i exempelvis gymnasier, skolor där lärarna måste vara utbildade för det/de ämnen de undervisar i och som blir deras specialisering.

Brantes sista utmärkande drag lyfter fram att den gruppen är fler i antal och växer snabbare. Bristen som finns på lärare och förskollärare just nu motbevisar även Brantes sista punkt. Reformen har som mål att bland annat expandera läroyrket och få fler att bli lärare genom att höja lärarnas status fastän det inte har lyckats efter reformens införande.

Respondenternas uppfattningar kan tolkas utifrån Friedsons tre logiker. Utifrån intervjuerna stämmer förbindelserna delvis med *professionella logiken* som bygger på att yrkesutövaren har specialistkunskap vilken säkerställer styrning av det egna arbetet (Freidson 2001). Det kan bero på att lärarnas arbete i hög grad styrs av staten, nämligen utifrån styrdokument som

läroplanen som ger dem mindre kontroll och styrning inom det egna arbetet. Den *professionella logiken* stämmer med respondenternas uppfattningar om professionalisering. De anser sig själva som professioner och nämner ofta att läraryrket lägger grunden för hur barnen ska utvecklas och påverkar deras syn på världen och samhället och genom lärarlegitimationen garanteras yrkets professionalisering samt bevisar att det är grundad på rätt kunskap.

Svensson (2002) delar in yrken i tre grupper vilka är *professionella*, *halvprofessionella* och *icke professionella* och påstår att professioner har en utmärkande roll i förhållande till andra yrkesgrupper. Vi har uppfattat av respondenternas svar att de ser sitt yrke som profession även innan lärarlegitimation. Däremot tycker de att reformen ger en bra bild och bidrar till att yrket uppfattas mer som en professions yrke och inte halvprofession i samhället, samt är en bekräftelse på att alla lärare har rätt kompetens. Det underlättar för alla förskollärare att förstå varandra oavsett hur länge de har jobbat som förskollärare. Reformen ger lärarna möjlighet att kalla sitt yrke profession och kunna begära bland annat högre löner. Hög lön leder i sin tur till stathöjning av yrket som många av respondenterna har påpekat vid flera tillfällen. Deras förhoppning är att fler ska välja förskolläraryrket.

Professions begrepp kan betraktas som ett samspel mellan professionerna, staten och klienterna (medborgarna). Svensson (2002) menar att de som innehar professionerna bör bevisa sin kompetens för att sedan kräva fler satsningar inom sitt yrke och lyckas med sina krav/sin begäran hos staten och hos potentiella medborgare. Våra respondenters svar förstärker hans teori genom belysningen av reformens påverkan på anställningsförhållanden. Samtidigt kan legitimation betraktas som en extern kontrollapparat som begränsar lärarnas autonomi (Svensson 2002) som vi utifrån lärarnas uttalande lägger märke till. Legitimationen har blivit kontrollapparat och personer som inte har skaffat sig den har inte heller chans att få fast anställning trots att de har relevant utbildning. Man kan påstå att reformen har öppnat dörrar (möjligheter) för en grupp och försämrat möjligheterna för en annan grupp.

Enligt Frostenson som till en viss del går i samma riktning som Svensson påstående stärker legitimering läraryrkets ställning genom att stänga den professionella platsen i förhållande till obehöriga aktörer (Frostenson 2014, s. 47). Men resultatet av förskollärares uppfattningar om lärarlegitimationsreformen bidrar inte till detta påstående. Dessutom är behovet av förskollärare stort och man kan inte neka personer jobb för nya förskollärare på grund av att de är nyutexaminerade och saknar legitimation.

misstänker är av den orsaken att respondenterna inte behöver besvara frågorna direkt utan kan tänka och analysera sina svar i lugn och ro. Vi måste även konstatera att vi fick några oväntade svar som gav oss andra uppfattningar än när vi påbörjade studien.

Referenslista

Berntsson P. Förskolans läroplan och förskollära yrkets professionalisering. Pedagogisk forskning i Sverige 1999.

<http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/paujamn.pdf> hämtad (2015-11-24)

Brante Thomas (2009). *Vad är en profession ? Teoretiska ansatser och definitioner*. Högskolan i Borås Professor Lunds universitet p.15-34.

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1496709&fileOid=1496953> hämtad (2015-11-23)

Englund, T. (1992). *Önskas professionella lärare? Nja, helst didaktisk kompetens*. I Didaktisk tidskrift, (2-3), 30-45.

Esiasson P, Gilljam M, Oscarsson H & Wängnerud L. (2012) *Metodpraktikan –konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Freidson, Elliot (2001) *Professionalism. The third logic*. Oxford: Polity Press.

Frostenson M. (2014). *Lärarlegitimationen som organisationsfråga, strategisk respons och professionella konsekvenser*. Utbildning och Demokrati.

http://www.oru.se/Extern/Forskning/Forskningsmiljoer/HumUS/Utbildning_och_Demokrati/Tidskriften/2014/Nr%202/L%C3%A4rarlegitimationen%20som%20organisationsfr%C3%A5ga.pdf hämtad (2015-11-24)

Kveli, Anne-Marie. (1994) *"Att vara lärare"*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Wenglen Robert. (2013). *Professionalism i välfärden-förutsättningar och tumregler*.

Skriftserie 2013:3. Institutet för ekonomisk forskning vid Lunds universitet.

<http://www.kefu.se/media/kefu/rapporter/skriftserie/2013-3.pdf> hämtad (2015-11-25)

Läraryrket (2004). *Läraryrket – om professionella lärare*. Tomas Englund. Professionella lärare? helst didaktisk kompetens. S.44-54.

https://www.ibl.liu.se/student/lararprogrammet/auo-pa/block-3/1.78178/La_rarprof.pdf

hämtad (2015-11-23)

Lärarnas Riksförbund (uppdaterad 2013)

<http://www.lr.se/yrketsforutsattningar/lararlegitimation/undantagforvissalarargrupper.4.55a3cce312c2c08e594800026176.html> hämtad (2015-11-24)

Lärarnas riksförbunds tidning skolvärlden, publicerad 22 april 2014. ”Tolv procent fler har sökt till lärarutbildningen”

<http://skolvarlden.se/artiklar/tolv-procent-fler-har-sokt-till-lararutbildningen> hämtad (2015-11-25)

Rapport 2011:4. Tillväxt och utveckling. Kompetensplattform Västra Götaland. *Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Västra Götaland med sikte på 2020.*

<http://www.vgregion.se/upload/Regionkanslierna/regionutveckling/Publikationer/2012/1202-Utb-o-arbetsmark-huvudrapp.pdf> hämtad (2015-12-20)

Riksdagsprotokoll (prot. 2010/11:65), 2011. *Riksdagens protokoll 2010/11:65 onsdagen den 2 mars*. Stockholm: Riksdagen.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Kammaren/Protokoll/Riksdagens-protokoll-2010116_GY0965/ hämtad (2015-11-23)

Skolverket (2015) *Redovisning av uppdrag om prognos över behovet av olika lärarkategorier*. Dnr U2014/4128/S. Redovisning av regeringsuppdrag:

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3472 hämtad (2015-12-07)

Skolverket (2015). *Kompetens & fortbildning*.

<http://www.skolverket.se/kompetens-och-fortbildning/lararlegitimation/legitimation-1.237043> hämtad (2015-11-22)

Skolverket (2013). *Legitimation för lärare och förskollärare* (reviderad 2013).

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2728> hämtad (2015-11-22)

Skolverket (2015). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet* Lpo 94.

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069> hämtad (2015-11-24)

Starrin B. & Svensson P. *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Studentlitteratur, Lund. 1994.

Svensson, Lennart G (2002) *Professionella villkor och värderingar: En sociologisk studie av akademiker i 1990-talets Sverige*. Rapport 126, Sociologiska inst. Göteborgs universitet.

Wenglen Robert. (2013). *Professionalism i välfärden-förutsättningar och tumregler*. Skriftserie 2013:3. Institutet för ekonomisk forskning vid Lunds universitet. Finns tillgänglig: <http://www.kefu.se/media/kefu/rapporter/skriftserie/2013-3.pdf> hämtad (2015-11-24)

Bilaga 1

Intervjuguide

Bakgrund

1. Hur länge har du jobbat som förskollärare?
2. Beskriv ditt ansvarsområde? (beskriv en arbetsdag, vad gör du)
3. Vilken utbildning inom yrket har du haft innan du fick din legitimation?
4. Hur länge har du jobbat som legitimerad förskollärare?
5. Varför valde du att legitimera dig?
6. I vilket förbund är du medlem?

Läraryrket:

7. Vad har du för uppfattning om läraryrket?
8. På vilket sätt tycker du att genomförandet av läraryrket har varit ett effektivt verktyg till att höja läraryrkets status?
9. Vilka svårigheter har du mött när du ansökte om förskolläraryrket? Ge några exempel.
10. Upplever du att du bemöts likadant av dina arbetskamrater som innan reformen, om inte, kan du ge några exempel på vad som skiljer sig?

Marknadslogiken

11. Hur många lärare utan legitimation finns på din skola? Hur många har legitimation?
12. Vad tycker du är viktigaste vid anställning som förskollärare? Motivera ditt svar.
13. Utifrån dina erfarenheter anser du att det har blivit svårare att söka jobb som förskollärare utan legitimation?

Byråkratiska logiken (Kontroll och styrning)

14. På vilket sätt enligt dig har införandet av läraryrket förändrat ditt vardagliga arbete/undervisning? Ge några exempel.
15. Om du jämför din tid i förskolan innan och efter reformen, vilka är de största skillnaderna för verksamheten?

16. Vilket utrymme har du för kontroll och styrning av ditt eget arbete sedan du skaffat den legitimationen? Ge konkreta exempel.
17. Läraryrket har blivit mer kontrollerade av staten efter införandet, har du blivit uppmärksam om detta? Om ja - kan du beskriva ett fall.

Professionell logiken

18. Vad betyder begreppet professionalisering enligt dig?
19. Vad innebär det för dig att vara professionell i ditt yrke som förskollärare?
20. På vilket sätt undervisningens kvalitet blivit bättre när du har skaffat den legitimationen? Ge konkreta exempel.
21. Har du fått större självständighet när du blivit legitimerade förskollärare? Om ja, inom vilka arbetsuppgifter?
22. På vilket sätt har reformen bidragit med positiva förändringar i din förskola? / På vilket sätt har reformen bidragit med negativa förändringar i din förskola? Nämn några exempel.

Bilaga 2

TILL DIG SOM ÄR FÖRSKOLLÄRARE OCH VÄLJER ATT DELTA I VÅR STUDIE

Vi, Maryam Forghani och Judita Narkunaite läser sista termin på kandidatprogrammet i offentlig förvaltning vid Göteborgs Universitet. Vi skriver examensarbete om professionalisering och förskollärareslegitimation.

Syfte med studien är att undersöka förskollärares uppfattning om professionalitet och implementering av förskollärareslegitimation. Din medverkan har en avgörande betydelse för vår forskning och framtid och vi uppskattar verkligen ditt bidrag till denna studie.

Vi kommer att genomföra intervjuer med några förskollärare. Vid deltagande garanteras anonymiteten om det så önskas och materialet som samlas in under intervjuerna kommer endast att användas som underlag för vårt examensarbete och materialet kommer att behandlas konfidentiellt. Efter studien kommer allt material att raderas.

Beräknad tid för intervjuerna ca 30 min.

Om ni har frågor vänligen kontakta oss:

Maryam Forghani

Mail: maryam.forg@gmail.com

Judita Narkunaite

Mail: gusnarju@student.gu.se

Med vänliga hälsningar,

Maryam och Judita

2015-11-19